

UCHWAŁA SKŁADU SIEDMIU SĘDZIÓW
Z DNIA 20 GRUDNIA 2007 R.
I KZP 35/07

Postępowanie w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu w postaci postanowienia prokuratora o zabezpieczeniu majątkowym, wydanego na podstawie art. 293 § 1 k.p.k., toczy się według przepisów Kodeksu karnego wykonawczego, z uwzględnieniem przepisów art. 776 – 795 k.p.c. w zakresie, w jakim odsyła do nich art. 26 k.k.w. Właściwym do rozpoznania wniosku o nadanie klauzuli jest sąd rejonowy właściwości ogólnej dłużnika (art. 781 § 2 k.p.c. w zw. z art. 26 k.k.w.), a do rozpoznania zażalenia na postanowienie tego sądu – sąd wyższej instancji, chyba że sąd orzekający w tym samym składzie przychylił się do zażalenia (art. 20 § 2 k.k.w.).

Przewodniczący: Pierwszy Prezes SN L. Gardocki.

*Sędziowie SN: T. Artymiuk, W. Błuś, H. Gradzik (sprawozdawca),
J. Grubba, W. Płóciennik, A. Tomczyk.*

Prokurator Prokuratury Krajowej: A. Herzog.

Sąd Najwyższy w sprawie Stanisława M., podejrzanego o popełnienie przestępstwa określonego w art. 278 § 1 k.k., po rozpoznaniu przekazanego na podstawie art. 441 § 2 k.p.k., postanowieniem Sądu Najwyższego w składzie 3 sędziów z dnia 29 sierpnia 2007 r., sygn. akt I KZP 22/07, do rozstrzygnięcia przez powiększony skład tego Sądu zagadnienia prawnego wymagającego zasadniczej wykładni ustawy:

„Czy zażalenie na postanowienie sądu pierwszej instancji wydane na etapie postępowania przygotowawczego w przedmiocie odmowy nadania klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu, tj. postanowieniu prokuratora o zabezpieczeniu majątkowym podlega rozpoznaniu przez sąd odwoławczy według przepisów kodeksu postępowania wykonawczego (art. 20 § 3 k.k.w.) czy też według przepisów kodeksu postępowania karnego (art. 30 § 2 k.p.k.)?”

u c h w a l i ł udzielić odpowiedzi jak wyżej.

U Z A S A D N I E N I E

Postanowieniem z dnia 20 września 2006 r. Prokurator Rejonowy w C. orzekł w toku śledztwa o zabezpieczeniu na mieniu podejrzanego Stanisława M. grożącej mu kary grzywny w kwocie 6.000 zł oraz roszczenia o naprawienie szkody. Określił, że sposobem zabezpieczenia będzie zajęcie ruchomości należącej do podejrzanego, tj. samochodu osobowego. Złożył następnie wniosek do Sądu Rejonowego w C. o nadanie postanowieniu klauzuli wykonalności względem podejrzanego oraz jego żony Małgorzaty M.

Sąd ten postanowieniem z dnia 19 października 2006 r., oddalił wniosek. W uzasadnieniu stwierdził, powołując się na treść art. 41 § 2 k.r.o., że „gdy dłużnikiem staje się małżonek z tytułu popełnienia przestępstwa, w żadnym wypadku zaspokojenie nie może dotyczyć samochodu osobowego stanowiącego małżeńską wspólność ustawową”. Oskarżyciel publiczny wniósł zażalenie, które zostało przekazane do rozpoznania Sądowi Okręgowemu w K.

Przy rozpoznaniu zażalenia Sąd Okręgowy uznał, że wyłoniło się zagadnienie prawne wymagające zasadniczej wykładni ustawy i przekazał je w trybie art. 441 § 1 k.p.k. do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu w for-

mie przytoczonego na wstępie pytania. Na posiedzeniu w dniu 29 sierpnia 2007 r. Sąd Najwyższy, orzekający w zwykłym składzie, przekazał na podstawie art. 441 § 2 k.p.k. rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego powiększonemu składowi Sądu Najwyższego.

Przed przekazaniem rozstrzygnięcia Sąd Najwyższy rozważał kwestię, która w jego przekonaniu powinna mieć decydujące znaczenie dla udzielenia odpowiedzi na postawione przez sąd odwoławczy pytanie – czy postępowanie wszczęte wnioskiem o nadanie klauzuli wykonalności orzeczeniu o zabezpieczeniu majątkowym wydanemu przez prokuratora w postępowaniu przygotowawczym, toczy się w ramach postępowania jurysdykcyjnego czy wykonawczego? Udzielenie odpowiedzi przesądzałoby o tym, czy w postępowaniu klauzulowym mają zastosowanie przepisy Kodeksu postępowania karnego, czy Kodeksu karnego wykonawczego, a w konsekwencji także o właściwości i składzie sądów w obu instancjach. W postanowieniu o przekazaniu zagadnienia przedstawiono uregulowania zawarte w ustawach i w aktach prawnych niższego rzędu, dotyczące nadania klauzuli wykonalności orzeczeniom wydanym w procesie karnym, w tym również w stadium postępowania przygotowawczego. Wskazano też na rozbieżne poglądy wypowiedziane w tej materii w piśmiennictwie.

Sąd Najwyższy w zwykłym składzie wywodził, że z samej istoty klauzuli wykonalności, jako koniecznego warunku skutecznego skierowania orzeczenia do egzekucji wynika, iż jej nadanie powinno następować już w postępowaniu wykonawczym. Odnosi się to w równym stopniu do nadania klauzuli postanowieniu prokuratora o zabezpieczeniu majątkowym wydanym w trybie art. 293 § 1 k.p.k., skoro jest ono tytułem egzekucyjnym. W myśl art. 25 § 2 k.k.w. (odczytanym w związku z § 1 tego przepisu), do wykonania postanowienia o zabezpieczeniu stosuje się przepisy Kodeksu postępowania cywilnego dotyczące egzekucji. Przepis art. 26 k.k.w. stanowi natomiast, że do tytułów egzekucyjnych mają zastosowanie przepisy art. 776 –

795 k.p.c. Wśród nich istotne znaczenie dla rozważanego zagadnienia ma art. 781 § 2 k.p.c. Zgodnie z jego brzmieniem, tytułom egzekucyjnym, innym niż pochodzące od sądu, referendarza sądowego lub sądu administracyjnego, klauzulę wykonalności nadaje sąd rejonowy właściwości ogólnej dłużnika (podejrzanego – w warunkach postępowania karnego przygotowawczego).

Sąd Najwyższy w zwykłym składzie miał jednak wątpliwości, czy ten kierunek rozumowania jest trafny, zwłaszcza, jeśli się uzmysłowi, iż zabezpieczenie majątkowe dokonane przez prokuratora jest czynnością w postępowaniu przygotowawczym, podlegającą kontroli instancyjnej sprawowanej przez sąd rejonowy, w którego okręgu prowadzi się postępowanie (art. 293 § 2 k.p.k.). Tak postrzegając charakter zabezpieczenia majątkowego w postępowaniu przygotowawczym, można bronić tezy, że nadanie postanowieniu prokuratora klauzuli wykonalności nie odbywa się w postępowaniu wykonawczym. Tym bardziej, że w doktrynie i orzecznictwie procedura klauzulowa jest uznawana za stadium przejściowe pomiędzy postępowaniem jurysdykcyjnym a egzekucyjnym (K. Piasecki red.: Kodeks postępowania cywilnego, Komentarz, t. II, Warszawa 2000 r., s. 763 i nast.; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2000 r., III CZ 48/00, LEX 51816; uchwała Sądu Najwyższego z dnia 9 listopada 1994 r., III CZP 143/94, OSNC 1995, z. 3, poz. 46).

W przekonaniu Sądu Najwyższego wyłaniają się przesłanki do postrzegania tej czynności jako należącej do fazy jurysdykcyjnej postępowania karnego. Konsekwentnie, właściwym do nadania klauzuli wykonalności byłby sąd powołany do rozpoznania sprawy w pierwszej instancji, z racji ogólnej kompetencji do dokonywania przewidzianych w ustawie czynności w postępowaniu przygotowawczym (art. 329 § 1 k.p.k.). Jeśli tak, to postępowanie o nadanie klauzuli toczyłoby się w oparciu o przepisy Kodeksu postępowania karnego. Dodatkowo przemawiałaby za tym niefunkcjonalność od-

miennego rozwiązania, przewidującego wymóg kierowania wniosku o nadanie klauzuli do sądu właściwości ogólnej dłużnika, jak to przewidują przepisy Kodeksu postępowania cywilnego.

W postanowieniu o przekazaniu zagadnienia dopuszczono jeszcze inną możliwość jego rozstrzygnięcia. Wskazano na § 170 ust.1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 11 kwietnia 1992 r. – Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury (Dz. U. Nr 38, poz. 163, ze zm.). Zgodnie z brzmieniem tego przepisu, prokurator po wydaniu postanowienia o zabezpieczeniu majątkowym występuje z wnioskiem o nadanie klauzuli wykonalności do sądu właściwego do rozpoznania zażalenia na to postanowienie (a więc sądu rejonowego, w którego okręgu prowadzono postępowanie przygotowawcze – art. 293 § 2 k.p.k.). Powołany przepis, rangi podustawowej, kształtował praktykę jednostek prokuratury i sądów. Wiązał on czynność nadania klauzuli wykonalności orzeczeniu wydanemu w postępowaniu przygotowawczym z właściwością sądu, który sprawuje instancyjną kontrolę tego orzeczenia.

W konkluzji rozważań Sąd Najwyższy w zwykłym składzie wyraził pogląd, że stopień skomplikowania analizy prawnej, którą należałoby przeprowadzić, uzasadnia przekazanie rozstrzygnięcia zagadnienia sądowi powiększonemu. Zbieżny z tym wniosek złożył prokurator Prokuratury Krajowej, akcentując potrzebę weryfikacji słuszności praktyki stosowanej przez organy prokuratury i sądy, która do tej pory przebiegała zgodnie z przepisem § 170 przywołanego wyżej Regulaminu. W uzasadnieniu postanowienia przekazującego rozstrzygnięcie wyrażono pogląd *de lege ferenda*, że celowe byłoby wprowadzenie wyraźnego uregulowania ustawowego, przyznającego sądowi wymienionemu w art. 293 § 2 k.p.k. kompetencję do nadania klauzuli wykonalności postanowieniu prokuratora o zabezpieczeniu majątkowym. Gdy zaś idzie o aktualny stan prawny, to uznano, że niezbędne staje się rozstrzygnięcie, które z dwóch alternatywnych rozwiązań (po-

stępowanie klauzulowe – jako jurysdykcyjne albo wykonawcze) jest z nim zgodne.

Sąd Najwyższy w powiększonym składzie zważył, co następuje.

Przekazanie zagadnienia prawnego w trybie art. 441 § 2 k.p.k. uzasadnione zostało szczególną złożonością materii prawnej, dostrzeżoną przez skład zwykły Sądu Najwyższego przy próbie rozstrzygnięcia, czy postępowanie o nadanie klauzuli wykonalności orzeczeniu wydanemu w postępowaniu przygotowawczym toczy się według przepisów Kodeksu postępowania karnego, czy też Kodeksu karnego wykonawczego. Nie można jednak nie zauważyć już na wstępie, że pytanie sądu odwoławczego zostało postawione inaczej. Jego zakres jest węższy, a sprowadza się tylko do tego, który z tych kodeksów stosuje się w stadium odwoławczym postępowania klauzulowego. Poza treścią pytania pozostał tryb postępowania w pierwszej instancji. A skoro wątpliwości dotyczą tylko stadium odwoławczego postępowania klauzulowego, to oznacza, że sąd, który przedstawił zagadnienie dopuszczał, iż może się ono toczyć według innej procedury (jednej z dwóch „konkurencyjnych”), niż właściwa i zastosowana już w niniejszej sprawie w postępowaniu pierwszoinstancyjnym. Ta bowiem toczyła się według przepisów Kodeksu karnego wykonawczego przed sądem, który określił się jako „sąd I instancji orzekający w sprawie karnej” (art. 3 § 1 k.k.w.). W podtekście pytania tkwi zatem założenie o możliwości wystąpienia hybrydalnego układu instancyjnego, wyrażającego się w zmianie rodzaju procedury w wyższej instancji. Postępowania sądowe nie przewidują jednak takich transformacji. Procedury określonego rodzaju, w tym również tzw. incydentalne, toczą się w obu instancjach na podstawie przepisów tej samej ustawy, chociaż zwykle przy odrębnych unormowaniach dla każdej z tych instancji. Wyjątkowe uregulowanie zawarte jest w ustawie z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2002 r. Nr 11, poz. 109, ze zm.). Zgodnie z art. 59 § 1 i 2 tej ustawy, postępowanie odwoławcze toczy się na

podstawie przepisów Kodeksu postępowania karnego, jeżeli wobec nieletniego zastosowano środek poprawczy lub gdy środek odwoławczy zawiera wniosek o jego orzeczenie; w innych wypadkach – na podstawie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego. W postępowaniach sądowych innego rodzaju, w obu instancjach stosuje się przepisy tej samej ustawy procesowej, z ewentualnym odesłaniem w ściśle określonych kwestiach, do przepisów zamieszczonych w innych aktach prawnych. Tę oczywistą zasadę zauważył i podkreślił skład zwykły Sądu Najwyższego stwierdzając, że „nie do zaakceptowania byłoby przyjęcie założenia, zgodnie z którym decyzja wydana przez organ *a quo* miałaby charakter procesowy, a decyzja organu *ad quem* – charakter wykonawczy.”

Przy takim odczytaniu zadanego pytania, z dostrzeżeniem w nim nie-
trafnego założenia co do możliwości toczenia się postępowania odwoław-
czego w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności według przepisów innej
ustawy proceduralnej, niż w pierwszej instancji, nasuwałby się wniosek, że
nie spełnia ono warunków określonych w art. 441 § 1 k.p.k. Nie wskazuje
się w nim bowiem na zagadnienie prawne wymagające zasadniczej wykład-
ni ustawy. Wszak do pryncypiów techniki legislacyjnej należy regulowanie tą
samą ustawą procedur toczących się w dwóch instancjach (por. § 27 za-
łącznika do rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca
2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej”, Dz. U. Nr 100, poz. 908).
Nie ma żadnych podstaw, by zakładać, że w postępowaniu, o którym mowa,
ta prawidłowość nie występuje. Tak więc, przy dosłownym odebraniu treści
zadanego pytania, już z przedstawionych tu powodów należałoby odmówić
podjęcia uchwały.

Przy przekazaniu rozstrzygnięcia nie dostrzeżono niefortunnego ujęcia
w przedstawieniu zagadnienia prawnego. Stwierdzono jednakowoż, że „py-
tanie prawne zawiera szereg usterek, z których najistotniejszą jest ta, iż sąd
w zasadzie nie wskazał przepisu, który miałby podlegać zasadniczej wy-

kładni, jako rozbieżnie interpretowany lub niewłaściwie sformułowany”. Mimo to Sąd Najwyższy w zwykłym składzie uznał, że zachodzą przesłanki z art. 441 § 1 k.p.k. do rozstrzygnięcia zagadnienia, przyjmując iż zasadnicza wykładnia obejmuje cały kompleks przepisów związanych z nadawaniem klauzuli wykonalności postanowieniom o zabezpieczeniu wydawanym w postępowaniu karnym. Oznacza to jednak, że przy przekazaniu rozstrzygnięcia dokonano pewnej nadinterpretacji zakresu przedstawionego zagadnienia, przez uznanie, iż pytanie o przepisy normujące tryb odwoławczy w postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności orzeczeniu wydanemu przez prokuratora, jest w istocie szersze i zmierza do wskazania przepisów generalnie normujących to postępowanie w obu instancjach.

Uwzględniając tę rozszerzoną interpretację zakresu zagadnienia, dopuszczalną w świetle zasad oceny znaczenia czynności procesowej (art. 118 § 1 k.p.k.), Sąd Najwyższy w powiększonym składzie uznał, że istotnie wymaga ono zasadniczej wykładni ustawy. Poprzedzić ją powinna analiza stanu prawnego z właściwym odniesieniem do okoliczności przedmiotowej sprawy.

Klauzula wykonalności jest instytucją postępowania cywilnego. Nadawana jest tytułowi egzekucyjnemu, a więc dokumentowi urzędowemu, stwierdzającemu istnienie i zakres roszczenia nadającego się do egzekucji sądowej. Stanowi ona potwierdzenie w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej, że tytuł uprawnia do egzekucji i zawiera polecenie kierowane do wszystkich urzędów oraz osób, których to może dotyczyć, aby postanowienia tytułu wykonały, a gdy o to prawnie będą wezwane, udzieliły pomocy. W treści klauzuli umieszczonej na orzeczeniu zaznacza się, czy podlega ono wykonaniu jako prawomocne, czy jako natychmiast wykonalne (tak w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 stycznia 2005 r. w sprawie określenia brzmienia klauzuli wykonalności, Dz. U. Nr 17, poz. 154, ze zm.). Procedura nadania klauzuli wykonalności unormowana została w Kodeksie postępo-

wania cywilnego w przepisach zawartych w dziale II części trzeciej (art. 776 – 795).

Zaopatrzenie tytułu egzekucyjnego w klauzulę wykonalności jest koniecznym warunkiem wykonania zarówno postanowienia wydanego w postępowaniu zabezpieczającym (art. 743 § 1 k.p.c.), jak i egzekucji świadczeń określonych w prawomocnym orzeczeniu (art. 797 zd. 2 k.p.c.). Jest oczywiste, że klauzulę wykonalności nadaje się również orzeczeniom wydanym w postępowaniu karnym, jeśli nadają się one do egzekucji sądowej, a więc gdy stanowią tytuł egzekucyjny. Ustawodawca nie normował odrębnie procedury nadania klauzuli wykonalności orzeczeniom wydanym w postępowaniu karnym, skoro istota tej instytucji prawnej jest taka sama w każdym postępowaniu sądowym, a systemowo należy ona do postępowania cywilnego, jako regulującego postępowanie egzekucyjne. Uczynił tym zadość zasadzie techniki legislacyjnej, zgodnie z którą, ustawa nie może powtarzać przepisów zamieszczonych w innych ustawach (§ 4 powołanego wyżej załącznika do rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej”, a wcześniej w § 9 ust. 1 załącznika do uchwały Nr 147 Rady Ministrów z dnia 5 listopada 1991r. „Zasady techniki prawodawczej”, MP Nr 44, poz.310).

Konfrontując to z okolicznościami sprawy, należy zauważyć, co zresztą niesporne i oczywiste, że postanowienie prokuratora o zabezpieczeniu majątkowym stanowi tytuł egzekucyjny. Przekazanie do wykonania postanowienia o zabezpieczeniu jest nakazaniem przez ustawę następstwem wydania tego orzeczenia. Chodzi przecież o to, by przez czynności organu egzekucyjnego doszło do rzeczywistego zabezpieczenia na mieniu podejrzanego lub innej osoby, jeśli zachodzą ku temu ustawowe przesłanki. A skoro tak, to czynności prokuratora ukierunkowane na wykonanie postanowienia o zabezpieczeniu majątkowym podejmowane są na podstawie przepisów Kodeksu karnego wykonawczego, jako aktu prawnego normującego wykona-

nie wszelkich orzeczeń wydanych w toku postępowania karnego (art. 1 § 1 k.k.w.).

Warunkiem wszczęcia postępowania karnego wykonawczego jest wykonalność orzeczenia. Przymiot ten orzeczenie uzyskuje z chwilą uprawomocnienia, chyba że ustawa stanowi inaczej (art. 9 § 1 i 2 k.k.w.). Właśnie „inaczej” uregulowano kwestię wykonalności postanowień wydanych w postępowaniu karnym, a więc również postanowienia o zabezpieczeniu majątkowym podjętego w postępowaniu przygotowawczym. Jest ono, co wynika z art. 462 § 1 k.p.k. w zw. z art. 465 § 1 k.p.k., wykonalne od chwili wydania. Złożenie zażalenia nie wstrzymuje jego wykonania, aczkolwiek sąd powołany do rozpoznania zażalenia może na podstawie art. 462 § 1 k.p.k. zdecydować o wstrzymaniu.

Wykonalność orzeczenia o zabezpieczeniu od chwili jego wydania przesądza o tym, że wszystkie czynności zmierzające do wykonania mogą się toczyć tylko w sposób przewidziany w Kodeksie karnym wykonawczym. Przepisem normującym wykonanie orzeczenia, o którym mowa, jest art. 25 § 2 k.k.w. Zgodnie z jego brzmieniem (w powiązaniu z art. 25 § 1 k.k.w.), do wykonania postanowień o zabezpieczeniu roszczeń cywilnych będących przedmiotem postępowania karnego oraz grzywny, stosuje się przepisy Kodeksu postępowania cywilnego właściwe dla egzekucji zasądzonych roszczeń cywilnych, orzeczonej grzywny, świadczenia pieniężnego, należności sądowych oraz zobowiązania określonego w art. 52 k.k. W myśl zaś art. 26 k.k.w., do tytułów egzekucyjnych mają zastosowanie przepisy art. 776 – 795 k.p.c. Oznacza to, że wszystkie uregulowania zawarte w tych przepisach (zakres odesłania) obowiązują przy dokonywaniu czynności procesowych odnoszących się do tytułów egzekucyjnych wydanych w każdym stadium procesu karnego. Określają one, między innymi, kategorie orzeczeń stanowiących tytuły egzekucyjne, tryb nadania tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności z urzędu lub na wniosek podmiotu uprawnionego, a także po-

twierdzą uprawnienie do złożenia zażalenia na postanowienia w tym przedmiocie.

Postanowienie prokuratora o zabezpieczeniu majątkowym należy do kategorii tytułów egzekucyjnych określonych w art. 777 § 1 pkt 3 k.p.c., jako orzeczenie, które z mocy ustawy podlega wykonaniu w drodze egzekucji sądowej. Zgodnie z normami zawartymi w art. 781 k.p.c., właściwym do nadania tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności jest sąd (z jednym wyjątkiem określonym w art. 781 § 1¹ k.p.c. uprawniającym referendarza sądowego). Jako kryterium właściwości sądu przyjęto pochodzenie tytułu egzekucyjnego od określonego organu. W powołanym przepisie wyróżnia się tytuły pochodzące od: sądu (§ 1), referendarza sądowego (§ 1¹), sądu administracyjnego (§ 2) i inne tytuły (§ 2). Według tego podziału postanowienie prokuratora o zabezpieczeniu majątkowym należy do kategorii „innych” tytułów egzekucyjnych. Wniosek o nadanie klauzuli wykonalności temu postanowieniu rozpoznaje sąd rejonowy właściwości ogólnej dłużnika (art. 781 § 2 k.p.c.), w warunkach postępowania karnego – sąd miejsca zamieszkania podejrzanego (art. 27 § 1 k.p.c. w zw. z art. 796 § 1 k.p.c.). Sąd rozpoznaje wniosek niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 3 dni od dnia jego złożenia (art. 781¹ k.p.c.). W wypadku, gdy wniosek o nadanie klauzuli dotyczy osoby pozostającej w związku małżeńskim, zakres badania przesłanek jego uwzględnienia jest szerszy. Ogólną jednak zasadą (modyfikowaną w przepisach szczegółowych) jest ta, że klauzula może być nadana także przeciwko małżonkowi, z ograniczeniem jego odpowiedzialności do majątku objętego wspólnością majątkową i pod warunkiem, że stwierdzona tytułem egzekucyjnym wierzytelność powstała z czynności prawnej dokonanej za zgodą małżonka dłużnika (art. 787 k.p.c.). Na postanowienie sądu w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności przysługuje zażalenie (art. 795 § 1 k.p.c.). Ponieważ przepisy Kodeksu postępowania cywilnego, do których odsyła art. 26 k.k.w., nie normują kwestii właściwości, a więc i składu sądu

rozpoznającego zażalenie, przeto zastosowanie w tym względzie mają przepisy art. 20 § 2 i 3 k.k.w.

Wynika z powyższego, że postępowanie sądowe wszczęte wnioskiem osoby uprawnionej o nadanie klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu wydanemu przez prokuratora w postępowaniu przygotowawczym, przebiega na podstawie wskazanych wyżej przepisów Kodeksu karnego wykonawczego oraz Kodeksu postępowania cywilnego w takim zakresie, w jakim odsyła do nich art. 26 k.k.w. Aktualnie obowiązujące przepisy nie przewidują innego trybu, w którym ta czynność sądu może być dokonana (por. postanowienie Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 5 października 1999 r., II AKz 820/99, OSA 2002 nr 2, poz. 14).

Inaczej rzecz przedstawia się w odniesieniu do tytułów egzekucyjnych wydanych w postępowaniu karnym przez sąd. Obowiązuje tu zasada nadawania im klauzuli wykonalności z urzędu (art. 782 zd. 2 k.p.c.), a na żądanie osoby uprawnionej – w wypadkach wskazanych w art. 107 § 1 – 3 k.p.k. i art. 494 § 2 k.p.k. Sąd nadaje klauzulę na orzeczeniu bez wydawania oddzielnego postanowienia, chyba że ma być ona wydana na rzecz osoby lub przeciwko osobie, która nie jest wymieniona w tytule egzekucyjnym jako uprawniona lub zobowiązana (§§ 182 i 380 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych, Dz. U. Nr 38, poz. 249). Nadanie klauzuli wykonalności orzeczeniu sądowemu (również ugodzie zawartej przed sądem) co do roszczeń majątkowych, a także nakładającemu obowiązek naprawienia szkody, lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę oraz nawiązkę na rzecz pokrzywdzonego, należy do sądu wskazanego w art. 107 § 1 k.p.k., a następuje na żądanie osoby uprawnionej, bez wydania oddzielnego postanowienia. Właściwym jest zatem sąd, który orzekał co do roszczeń majątkowych, a wykonuje tę czynność w postępowaniu wykonawczym. Wskazany przepis stanowi *lex specialis* w stosunku do art. 781 § 1 k.p.c., czyniącego właściwym do

nadania klauzuli tytułowi egzekucyjnemu pochodzącemu od sądu – sąd pierwszej instancji, w którym sprawa się toczy, albo sąd drugiej instancji, dopóki akta sprawy w sądzie tym się znajdują. Jeśli zajdzie potrzeba podjęcia postanowienia, tj. w wypadkach, gdy klauzula ma być nadana orzeczeniom wymienionym w art. 107 § 1 k.p.k. na rzecz osoby lub przeciwko osobom, które nie są wymienione w tytule wykonawczym, wtedy postępowanie będzie przebiegać według przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, do których art. 26 k.k.w. odsyła, z tym, że będzie się toczyć przed sądem wymienionym w art. 107 § 1 k.p.k.

Jak wykazano, w aktualnym stanie prawnym nadanie klauzuli wykonalności postanowieniu o zabezpieczeniu majątkowym wydanym w postępowaniu karnym przygotowawczym następuje w postępowaniu wykonawczym. Do tej konkluzji prowadzi prosta percepcja unormowań ustawowych, nie wychodząca poza ramy wykładni językowej.

Z punktu widzenia praktyki można oczywiście krytycznie oceniać funkcjonalność obowiązującej regulacji, postulować ściślejsze związanie nadania klauzuli z modelem postępowania przygotowawczego, przez wprowadzenie do Kodeksu postępowania karnego przepisu przekazującego tę czynność procesową do kompetencji sądu rejonowego, w którego okręgu toczy się postępowanie lub właściwego do rozpoznania sprawy w pierwszej instancji, z przyznaniem stronom i innym osobom, których czynność ta dotyczy, uprawnienia do złożenia zażalenia. Dlatego też, nie umniejszając znaczenia przedstawionych uregulowań ustawowych, Sąd Najwyższy w powiększonym składzie dostrzegał potrzebę rozważenia rozwiązań prawnych sygnalizowanych przy przekazaniu rozstrzygnięcia zagadnienia. Wskazano w nich na możliwość i celowość poszukiwania trybu nadania klauzuli postanowieniu prokuratora w przepisach Kodeksu postępowania karnego.

W pierwszej kolejności Sąd Najwyższy w zwykłym składzie upatrywał możliwości nadania klauzuli wykonalności przez sąd wymieniony w art. 329

§ 1 k.p.k., powołany do rozpoznania sprawy w pierwszej instancji, jako dokonujący czynności w postępowaniu przygotowawczym w wypadkach przewidzianych w ustawie. Koncepcję tę należało jednak odrzucić. Jeśli bowiem utrzymywać, że nadanie klauzuli takiemu orzeczeniu jest czynnością w postępowaniu przygotowawczym, to właściwość tego sądu wykluczałoby samo sformułowanie zawarte w art. 329 § 1 *in fine* k.p.k. Kompetencja wskazanego tam sądu do czynności w postępowaniu przygotowawczym występuje wtedy tylko, gdy ustawa nie stanowi inaczej. Rzecz w tym, że jak już wykazano, ustawa czyni właściwym do nadania klauzuli postanowieniu prokuratora sąd właściwości ogólnej dłużnika (art. 781 § 2 k.p.c.).

Nie ma również podstaw do łączenia czynności nadania klauzuli wykonalności omawianemu orzeczeniu z właściwością sądu rejonowego, w którego okręgu prowadzi się postępowanie przygotowawcze, a więc wskazanemu w art. 293 § 2 k.p.k. Jego rola ustawowa, związana z postanowieniem prokuratora o zabezpieczeniu majątkowym, ogranicza się do rozpoznania zażalenia (szerzej o tym P. Starzyński: Zabezpieczenie majątkowe w postępowaniu przygotowawczym, *Prok. i Pr.* 2005, nr 7-8, s. 35). Poszukiwanie, drogą wykładni systemowej i funkcjonalnej, dalej idącej kognicji tego sądu, obejmującej nadanie klauzuli wykonalności takiemu postanowieniu, byłoby usprawiedliwione wtedy tylko, gdyby przy braku pozytywnego unormowania ustawowego, należało wypełnić lukę prawną. Wykazano wyżej, że takowa nie występuje.

Warto przy tym zauważyć, że sytuowanie omawianego postępowania klauzulowego w całości we właściwości sądów procedujących w trybie art. 329 § 1 k.p.k. lub art. 293 § 2 k.p.k., a więc przy założeniu, że przebiega ono w postępowaniu jurysdykcyjnym, czyniłoby je jednoinstancyjnym. Wszak, orzekając w trybie art. 293 § 2 k.p.k., sąd w którego okręgu prowadzi się postępowanie, wydaje niezaskarżalną decyzję procesową, a na czynności sądu, o których mowa w art. 329 § 1 k.p.k., przysługuje zażalenie

tylko wtedy, gdy Kodeks postępowania karnego tak stanowi. Nie ma w nim przepisu uprawniającego do zaskarżenia postanowienia w przedmiocie klauzuli wykonalności. Brak możliwości zaskarżenia rozstrzygnięcia sądu w przedmiocie nadania klauzuli postanowieniu prokuratora o zabezpieczeniu majątkowym, byłby nie do zaakceptowania, zarówno z punktu widzenia interesów osób, przeciwko którym nadaje się klauzulę, jak i celów postępowania przygotowawczego.

Sąd Najwyższy w zwykłym składzie podniósł też inne argumenty, które miałyby przemawiać przeciwko przyjęciu, że nadanie klauzuli wykonalności następuje w postępowaniu wykonawczym. Zwrócił uwagę, o czym była już mowa, że postępowanie klauzulowe w nauce postępowania cywilnego, także w niektórych orzeczeniach sądowych, nie jest zaliczane do postępowania egzekucyjnego, lecz do fazy pośredniej, przejściowej, pomiędzy postępowaniem rozpoznawczym, a egzekucyjnym. W tym kontekście specjalnego znaczenia upatrywał w treści art. 25 § 2 k.k.w., który w przedmiocie wykonania postanowień o zabezpieczeniu roszczeń cywilnych dochodzonych w postępowaniu karnym oraz grzywny, odsyła do przepisów Kodeksu postępowania cywilnego dotyczących egzekucji. Miałoby to oznaczać, że odesłanie zawarte w art. 25 § 2 k.k.w. nie obejmuje nadania klauzuli wykonalności, gdyż czynność ta ma charakter „przedwykonawczy”. Przyjmując ten punkt widzenia trzeba jednak zauważyć, że niezależnie od tego, jak postępowanie klauzulowe jest kwalifikowane w systemie postępowania cywilnego, to tryb jego prowadzenia unormowany został wyłącznie w art. 776 – 795 k.p.c. Odnosi się on w równym stopniu do orzeczeń prawomocnych, jak i wykonalnych z chwilą wydania. Istota, cel i przebieg postępowania klauzulowego są zawsze takie same. Właśnie dlatego ustawodawca mógł ograniczyć się do zamieszczenia w Kodeksie karnym wykonawczym przepisów odsyłających do unormowań funkcjonujących w postępowaniu cywilnym. Poszukiwanie innego trybu postępowania klauzulowego, w obszarze przepi-

sów regulujących postępowanie karne, oznaczałoby pomijanie woli ustawodawcy.

Za nietrafne także uznać należało postrzeganie w formule użytej w art. 25 § 2 k.k.w., zawężonego zakresu odesłania do przepisów Kodeksu postępowania cywilnego przy wykonaniu postanowienia o zabezpieczeniu, jako pomijającego w swym brzmieniu czynność nadania klauzuli wykonalności. Przecież w myśl art. 743 § 1 k.p.c., wykonanie każdego orzeczenia o zabezpieczeniu majątkowym obejmuje także nadanie mu klauzuli wykonalności, a dalszy jego przebieg następuje przy odpowiednim stosowaniu przepisów o postępowaniu egzekucyjnym. Cała sekwencja tych czynności, określających sposób wykonania postanowienia o zabezpieczeniu, objęta jest odesłaniem zawartym w art. 25 § 2 k.k.w.

Nie można było też zgodzić się z twierdzeniem, że sąd właściwości ogólnej dłużnika, jako kompetentny na podstawie art. 781 § 2 k.p.c. do nadania klauzuli wykonalności postanowieniu prokuratora o zabezpieczeniu, nie należy do kręgu organów postępowania wykonawczego wymienionych w art. 2 k.k.w. Ten argument miałby dodatkowo przemawiać za wyłączeniem czynności nadania klauzuli z postępowania wykonawczego. Nietrafność wnioskania wynika tu z niedostrzeżenia, że art. 2 pkt 10 k.k.w. zalicza do organów postępowania wykonawczego „inny organ uprawniony przez ustawę do wykonywania orzeczeń”. Sąd rejonowy właściwości ogólnej dłużnika, jako nadający zgodnie z art. 781 § 2 k.p.c., klauzulę wykonalności, z całą pewnością należy do kategorii organów określonych w powołanym przepisie Kodeksu karnego wykonawczego.

W konkluzji należy zatem stwierdzić, że wskazanie na sąd właściwy w postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności postanowieniu prokuratora o zabezpieczeniu majątkowym, nie wymagało wyjścia poza granice wykładni językowej. W państwie prawnym nie jest przyjęte odstępianie od wykładni językowej, jeśli prowadzi ona do jednoznacznego odczytania tekstu praw-

nego. Wyjątkowo tylko dopuszcza się przekroczenie granic tej wykładni, gdy przemawiają za tym względy aksjologiczne, odwołujące się do standardów konstytucyjnych, z którymi wynik wykładni językowej byłby sprzeczny. Tutaj sytuacja taka nie występuje.

Wbrew ocenie wyrażonej przy przekazaniu rozstrzygnięcia, kompetencja sądu rejonowego właściwości ogólnej dłużnika do nadania klauzuli wykonalności nie powoduje nadmiernych uciążliwości nawet w wypadkach, gdy sąd ten nie jest tym, w którego okręgu toczy się postępowanie przygotowawcze. Raz jeszcze trzeba podkreślić, że postępowanie klauzulowe ma ograniczony zakres. Sąd nie bada w nim zasadności postanowienia o zastosowaniu zabezpieczenia. Kontroluje tylko, czy orzeczenie jest wykonalne oraz, czy nadaje się do wykonania w trybie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego. Jeśli jednak zabezpieczenie na mieniu orzeczono wobec osoby pozostającej w związku małżeńskim, sąd nadający klauzulę sprawdza nadto podstawy prawne i faktyczne objęcia nią współmałżonka. Wtedy wręcz pożądana jest właściwość sądu, w którego okręgu zamieszkują dłużnicy i zwykle znajduje się mienie mające podlegać zabezpieczeniu. Z uwagi na zawężony ustawowo zakres postępowania klauzulowego, prokurator może ograniczyć się do przesłania do sądu właściwego tylko niezbędnych części akt, jak to uczyniono w sprawie niniejszej. Ich czasowe wyłączenie z akt głównych nie spowoduje opóźnień w toczeniu się postępowania przygotowawczego, zwłaszcza jeśli uwzględnić, że sprawy o nadanie klauzuli mają priorytet. Sąd, jak już wyżej przytoczono, rozpoznaje wniosek niezwłocznie, nie później niż w terminie trzech dni od dnia jego złożenia (art. 781¹ k.p.c.).

Pozostaje jeszcze do omówienia kwestia, która w ocenie Sądu Najwyższego w zwykłym składzie i prokuratora Prokuratury Krajowej, stwarzała poważne trudności przy rozstrzygnięciu zagadnienia. Chodzi o przepis, który kształtował praktykę w ostatnich latach, tj. o § 170 ust.1 Regulaminu wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych proku-

ratury, w brzmieniu nadanym rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 września 2003 r. (Dz. U. Nr 170, poz. 1658). Przepis ten stanowił, że prokurator po wydaniu postanowienia o zabezpieczeniu majątkowym występuje z wnioskiem do sądu właściwego do rozpoznania zażalenia na to postanowienie (art. 293 § 2 k.p.k.) o nadanie postanowieniu klauzuli wykonalności. Przepis tej samej treści, jako § 169 ust.1, zamieszczony jest w nowym Regulaminie wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek prokuratury wprowadzonym rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 27 sierpnia 2007r. (Dz. U. Nr 169, poz. 1189). Odnosząc się do obu tych regulacji procesowych rangi podustawowej, należy podkreślić, co zresztą oczywiste, że przepisy rozporządzenia nie mogą normować właściwości sądu. W myśl bowiem art. 176 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej ustrój i **właściwość sądów** (podkr. SN) oraz postępowanie przed sądami określają ustawy. Co prawda, samo brzmienie obu przepisów nie wskazuje, że pretendują one do wykreowania normy nadającej sądowi wymienionemu w art. 293 § 2 k.p.k. kompetencji do nadania klauzuli wykonalności orzeczeniu wydanemu przez prokuratora w postępowaniu przygotowawczym. Przyjmują jedynie w swoim założeniu, że czynność ta należy do właściwości sądu wymienionego w art. 293 § 2 k.p.k., o czym świadczy zamieszczone w nich sformułowanie: „występuje z wnioskiem do sądu właściwego do rozpoznania zażalenia...”. Skoro zaś przepisy rozporządzenia nie mogą normować właściwości sądu, to w swej treści powinny respektować to, co ustawa w tym względzie stanowi.

Należy zatem przyjąć, że praktyka oparta na przepisach rozporządzenia, polegająca na kierowaniu wniosków do sądu rejonowego, w którego okręgu prowadzi się postępowanie przygotowawcze, jest prawidłowa w tych tylko wypadkach, gdy będzie to zarazem sąd właściwości ogólnej dłużnika (podejrzanego). W większości postępowań, tak jak w sprawie niniejszej, zachodzi taka zbieżność. Jeśli jednak sąd, do którego skierowano wniosek o

nadanie klauzuli, nie jest tym, o którym mowa w art. 781 § 2 k.p.c., wówczas powinien on, na podstawie art. 35 § 1 k.p.k. w zw. z art. 1 § 2 k.k.w., przekazać wniosek do rozpoznania sądowi funkcjonalnie właściwemu. Inne postąpienie będzie uchybieniem, stanowiącym względną przyczynę odwoławczą w rozumieniu art. 438 pkt 2 k.p.k.

Jak się zatem okazuje, przepisy Regulaminu wydane zostały w sprzeczności z ustawowym wskazaniem sądu właściwego w postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności. Nie mogły i nie mogą więc być wiążące dla praktyki, gdyż ta musi szanować unormowania ustawowe. Nie można w związku z tym spełnić oczekiwania wyrażonego w postanowieniu o przekazaniu rozstrzygnięcia, że skład powiększony zdecyduje, czy praktyka podążać powinna drogą wytyczoną przez przepis o randze podustawowej, czy też ściśle należy się stosować do zasady, że podmioty egzekucyjne oraz przysługujące im uprawnienia szczegółowe, muszą być wyraźnie określone w akcie rangi ustawowej. W obowiązującym stanie prawnym w ogóle nie wyłania się taka alternatywa. Uznanie, że prawidłowa jest praktyka kierowania wniosków o nadanie klauzuli wykonalności do sądu wskazanego w § 169 Regulaminu, byłoby przecież sprzeczne z przepisem Konstytucji, stanowiącym, że kwestię właściwości sądu normuje ustawa.

W podsumowaniu powyższych rozważań, których przedmiotem była zasadnicza wykładnia ustawowych uregulowań w zakresie przedstawionego zagadnienia prawnego, Sąd Najwyższy w powiększonym składzie podjął uchwałę o treści sformułowanej na wstępie.